

„Een menigte des hemelschen heitlerers.“

[KERSTFEEST.]

En van stonden aan was er met den engel een menigte des hemelschen heitlerers, prijzende God en zeggende: Ecce zij God in de hoogste hemelen, en vrede op aarde, in de menschen een welbehagen.

Luk. 2:13.

Kon het anders, of de engelenwereld, voor Gods troon, meest metlevende met ons menscheleijk leven hier op aarde, toen de Kribbe van Bethlehem haar heiligen laat ontving?

Er ligt, zoolang deze wereld staat, in de historie achter ons niet een enkel feit, noch een enkele gebeurtenis, die in hooge mate betekenis en verte van strekking ook maar eenigermate te vergelijken is met de komste van Gods Zoon tot deze aarde.

De Kribbe van Bethlehem sluit af al wat achter de geboorte van Immanuel ligt, en ontsluit de toekomst voor al wat daarna is gekomen. Wat in Azië en Afrika eeuwenlang buiten aantaking met het Christendom bleef, sloeg in, om eerst weer tot leven te ontwaken, toen het door de machtige levensbeweging uit het Christendom werd aangeraakt. Dat Amerika nu reeds al het Heidenland in belangrijkheid en ontwikkeling overtreft, dankt het schier uitsluitend aan zijn aanhoorigheid tot de groep der Christelijke naties. Nauwelijks gaat het Christendom de wereld in, of de groote levensbeweging van ons geslacht gaat voorgoed naar Europa over; en het is wederom niet in het nog Heidsch, maar zeer beslist in het gekerstend Europa, dat ons menscheleijk leven die hoogte heeft bereikt, waarop het tegenwoordig staat. En al is het, dat Japan, hoe zeer nog Heidsch, thans aan Europa den hand schoen toewerpt, — het kon dit alleen doen door aan het Christelijk Europa daartoe de kracht te ontleenen, terwijl, gaat die actie door en slaat ze ook op China en andere volkeren van Azië over, de toekomst zal toonen, hoe ook hier tenlotte zich alles in een worsteling voor of tegen het Kruis zal oplossen. Wat de Keizer van Duitschland nitriet: „Volken van Europa, maakt u op, om uw heilighen schat te verdeligen!“ zou dusdoende het wachtwoord voor de historie der toekomst kunnen worden.

Maar hietoe bepaalt zich de machtige omkeer niet, dien de Kribbe van Bethlehem teweeg bracht.

Er is ook een ongeziene wereld daarboven, waarmede onze wereld in rechtstreeksche en onafgebroken betrekking staat.

Er is behalve de geesteswereld der menschen op deze kleine aarde, nog een heel andere geestelijke wereld daarboven; een wereld saam gesteld deels uit engelen, deels uit gezaligde kinderen Gods van hier beneden.

Ook in die hoogere wereld om Gods troon bracht de Kribbe van Bethlehem een niet minder diepgrijpende ommekeer teweeg.

Maar hier nu is dit onderscheid, dat onze wereld hier beneden, toen het heilig Kindeke reeds geboren was, noch wist noch vermoedde wat te gebeuren stond. Alleen in Israël is een Simeon, is een Anna, wier voorvoel, door openbaring gesterkt, van verre gezien wat te komen stond. Maar heel Europa, dat tot in zijn grondvesten zoo geschud worden, wist er niets van en giste niets; zoodat heel deze wereld, inplaats van Immanuel met één hoogen jubelzang te ontmoeten, pijnlijk zweeg.

In die wereld daarboven daarentegen was het mysterie ontsluit. Daar doorzag en door gluurde heel de heerschare der engelen, wat te Bethlehem voorviel en van wat betekenis dit voor hemel en aarde zou zijn.

En vandaar verklaart het zich, dat die engelenwereld niet zweeg, zich niet van verre hield, en niet deed alsof die Kribbe van Bethlehem haar niet aanging.

Veeler is, als Jezus geboren wordt, heel die engelenwereld in heilige actie. Zij geniet er in met heilige gewaarwording. En vandaar dat in Efrata's velden in geheele groepen de engelen Gods nederstrijken, en dat van stonden aan daar met den gezant des Heeren gezien werd „een menigte des hemelschen heitlerers“, niet maar om toe te zien, doch om, waar de kinderen der menschen zwegen, in hun plaats een jubelzang aan te heffen.

Ze waren „loovende en prijzende God“, zeggende: „Ecce zij God in de hoogste hemelen, vrede op aarde en in de menschen een welbehagen!“

Die wereld der engelen is niet een doode massa, maar een van geest en leven tintelende heerschare Gods. Over deze aarde komt elken avond de slaap, maar zij slapen nooit. Zij zijn eeuw in eeuw uit steeds in volle actie. In heilige reinheid en klaarheid zijn ze al den dag en al den nacht bezig in het werk Gods, zijn bevelen uitrichtend, in zijn dienst al hun heerlijke kracht aanwendend.

En zeker, die dienst der engelen bepaalt zich niet tot wat ze voor deze wereld doen; hun heilige dienst strekt veel verder en reikt al de sferen door. Maar toch, een deel van hun dienst, en een zeer aanmerkelijk deel, richt zich welterdege op deze wereld, en op de krachten der natuur, en op de wereld van ons menschen, op de wereld van Gods kinderen zeer bijzonder.

Wij merken dat wel niet, en we ontwaren het niet, zoo min als een kindeke in de eerste levensjaren iets afweet van wat het bloed in zijn hart en de ademtocht van oogenblik tot oogenblik voor zijn leven doet. Maar niettemin is die inwerking van Gods engelen op ons leven even reëel als van de zon; al vermoedt nauwelijks één op de honderd, van hoe ver reikend invloed de stralen der zon op de natuur om ons heen, en op den welstand van ons lichaam zijn.

We denken ons die engelen veel te veel op oneindigen afstand, terwijl ze vlak bij ons, in ons bidvertrek, en op onze slaapstede en op onze stervensponde ons van nabij omringen. Alleen, de sluijer die ons leven van het onzienlijke leven afsluit, laat hun verschijning niet door, en ons oog mist de kracht om door dien sluijer heen te dringen. Maar dit belet niet, dat God in Zijn genade ze in hooge gespannen oogenblikken van achter dien sluijer te voorschijn heeft gebracht.

Daarvan verhaalt Israëls historie, daarvan het leven der Apostelen, maar bovenal toont ons dit het Evangelieblad als Christus komt, en de Christus op deze aarde vertoef.

In die korte jaren die de engelen gedurig om den Zoon des menschen verschenen. Zoo was het in Gethsemane, zoo zoo het in de woestijn der verzoeking zijn, maar zoo was het

ook toen aan Maria en aan Zacharias het heil werd aangezegd, en bovenal in machtige omstuw, toen het Kindeke te Bethlehem geboren was en door de nevelen voor het oog der herdere doordrong „een menigte des hemelschen heitlerers“.

Wat dan bij het zien van Bethlehem die hemelsche heerscharen met zoo overstelpend jubel aangreep?

Maar was dan de Zone Gods niet ook der Engelen hoofd en Heer? Verliet hij niet de wereld daar boven, om tot ons neder te komen? En zoo ge dan indenkt, met wat onbegrensde liefde de engelen den Zone Gods minden, en met wat heilige eerbiedenis ze aan hem hingen, verstaat ge dan niet, hoe de gifte van Gods Zoon aan de wereld een gebeurtenis in hun eigen leven, in hun eigen rangen, in hun eigen dienst van de hoogste betekenis was?

Gods Zoon was hun geen vreemde, niet een geboren Kindeke, van wiens bestaan ze eerst na zijn geboorte kennis kregen. Hij was alle eeuwen door het middelpunt van hun eigen leven geweest, hun Heer en koning, de held Gods, om wien ze zich schaarden bij de worsteling die de eere Gods tegenover de onheilige machten verdedigen moet.

Niet alleen hier op aarde heeft de mensche een strijd. Veeler was de strijd op aarde slechts gevolg en uitloei van den geestelijken strijd, die in onze hoogere, ongeziene wereld begonnen is. Niet de zondige mensche heeft de engelenwereld aangestoken, maar uit de in zonden vervallen engelen is het kwaad in de wereld der menschen neergedaald.

Onze strijd op aarde is daarom deel en onderdeel van de ontzettende worsteling, waarin de engelen zelf rechtstreeks betrokken zijn.

Ze heeten daarom „leerscharen“, ze heeten „heerscharen“. „Gods wagens, d.i. Gods strijdmacht, boven 't luchtig zwerk zijn tien en tien maal duizend sterk, verduubeld in getalen.“

En bij die worsteling der engelen gaat de kamp, sinds den val, niet het minst om het behoud of het verlies van ons menscheleijk geslacht.

De gevallen engelen zijn verloren. Voorhen daagt geen redding. Maar de groote strijd in de hemelen gaat om deze wereld. Zal 't satan en zijn demonen gelukken, deze wereld aan God voor altoos te onttrooven? Of wel zal genade den triomf behalen, en deze wereld toch in het eind aan de eere Gods worden teruggegeven?

En in dien strijd nu brengt de Kribbe van Bethlehem het beslissend keerpunt.

Voor Bethlehem schijnt alles er op te duiden, dat Gods zaak op aarde verloren is, en de duivel triomfeeren zal. Op één klein volk na, lag heel de wereld van God afgevalen, om het aldusgebeeld geknield, verzonken in zonde en brood-dronkheid. En zelfs bij dat kleine volk van Israël was versterking, was geestelijke versterking!

Maar de volheid der tijden komt. Maria ontvingt haar eerstgeborene. De eengeborene Zoon des Vaders gaat in onze natuur in. En nu weet heel de wereld van Gods engelen, dat de zekerheid van eindelijk triomf gewaarborgd is; dat deze wereld voor God herwonnen is; dat ons menscheleijk geslacht eeuwig voor Gods eer zal bloeien, en dat engelien en menschenzang eeuwig saam zal stemmen tot verheerlijking van God Drieëinig.

En nu komt er beweging in die hemelsche heerscharen. Ze dringen naar deze wereld toe. Ze naderen de heilige plek, waar de Kribbe van Bethlehem staat. Ze zoeken contact met wie daar in Efratha's velden hun kudden weiden. En nu barst de jubel los, de lofzang uit der engelen choren, en de menigte der hemelsche heerscharen singt van het heil dat deze wereld beschoren is, en van de gewisse zegepraal van de zake onzes Gods.

Amsterdam, 23 Dec. 1904.

Een merkwaardig stuk.

Een bevriende hand zond ons dezer dagen het convocatiebiljet van een vergadering van „de leden van den Bond tot uitgave van De Wachter“, welke vergadering in October jl. te Utrecht gehouden is.

Al is het stuk niet kersvers meer, de inhoud is toch te merkwaardig om het niet in zijn geheel onder de oogen onzer lezers te brengen.

Aan de leden van den Bond tot uitgave van „De Wachter“.

Waarde Broeders,

Namens het BESTUUR VAN DEN BOND deelt ik U mede, dat de samenkomst van den Bond bepaald is D. V. op DONDERDAG 27 OCTOBER a.s., voorn. 11 uur, te UTRECHT, in het hotel „La Station“.

Tot het werk dier vergadering zal o. m. behooren:

Verslag van „De Wachter“.

Bespreking van wat behoort tot den inhoud, de uitgave, de meerdere verbreiding enz. van „De Wachter“.

Bespreking van de verschijnselen in het Kerkelijke leven inzonderheid:

1. de stand der Opleidingskwestie; a. de Theol. School; b. het verband der Kerken met de Vrije Universiteit;

2. de leersverschillen.

Over de „leersverschillen“ zal een referaat worden gehouden, waarin deze stellingen worden toegelicht.

STELLINGEN:

1. De ondertekening van de Formulieren van Eenigheid verbindt, om noch in woord noch in geschrift iets te leeren wat in strijd is met die Formulieren.

2. In de Belijdenisschriften is geen sprake van een eeuwige rechtvaardigmaking, maar alleen van de rechtvaardigmaking in den tijd en door of uit het geloof. Te stellen, dat de uitverkorenen ook reeds van eeuwigheid in het oordeel Gods gerechtvaardigd zijn, dus reeds van eeuwigheid vrijgesproken zijn van schuld en straf, en het recht ten eeuwigen leven hebben ontvangen, zoodat op hen bij de geboorte niet meer ligt de toorn Gods en de eeuwige verdoemenis, maar dat zij, in het oordeel Gods van eeuwigheid gerechtvaardigd, in den tijd slechts door het geloof moeten komen tot het bewustzijn hunner rechtvaardiging, strijd tegen betogen in de Bel. schriften wordt beleiden en mag dus niet voorgestaan noch verdedigd worden, zoo min door geschrift als door prediking en ondervinding.

3. De H. Geest werkt de wedergeboorte in den tijd, door bemiddeling van het Woord, en wel voornamelijk van het gepredikte Woord; zij wordt openbaar wanneer het zelfbewuste leven aanwezig is, en wordt ook reeds in kleine

kinderen gewerkt, doch alleen in zulke, die in de gemeente geboren zijn.

Wat van de Wedergeboorte waar is, geldt ook van het geloof, als potentie, als zaad des geloofs genomen.

Het is in strijd met de Bel.schriften, te stellen, dat de wedergeboorte reeds van eeuwigheid in Christus, als het centrale Hoofd van het uitverkoren menscheleijk geslacht, heeft plaats gehad, dat zij geschiedt buiten en zonder het Woord en jarenlang zonder eenige openbaring in den mensch aanwezig kan zijn.

4. Volgens de Bel.schriften is de H. Doop wezenlijk één met de Belijdenis; hij betekent en verzegt niet wat in den doopeling aanwezig is, of voorondersteld wordt aanwezig te zijn, maar de beloften van het Genadeverbond, in het Evangelie geopenbaard, en hij geschiedt niet op grond van de veronderstelde wedergeboorte, maar op grond van 's Heeren bevel aan hen die van hun geloof belijdenis doen, en aan hunne kinderen, omdat ook hun de beloften des Verbonds zijn toegezegd, terwijl hij alleen dient tot versterking van het geloof, welke vrucht niet slechts onder- en bij, maar ook vóór en in den Doop genoten kan worden.

5. Ofschoon er over het Supra- en Infra-lapsarisch standpunt verschil is geweest in de Gereformeerde Kerken, ook op de Gen. Synode te Dord in 1678/79, en beide voorstellingen praktisch geldend zijn, wordt toch in de Bel.schriften het Infra-lapsarisch standpunt beleden; waarom het Supra-lapsarisch standpunt noch als de leer der Gereformeerde Kerken kan voorgesteld, noch als zoodanig mag onderwezen worden; en het wordt zeer bedenkelijk, wanneer dat standpunt uitgangspunt wordt van geheel de theologische beschouwing.

VOORSTELLEN.

„De Wachter“ wekke inzonderheid de Kerkeraden op tot waken en optreden tegen de miskenning van het beled van eene „eigene inrichting“, tegen de dienstbaar-making der Kerken i. z. de opleiding aan den Vereeniging vooral door voorgangers der Kerken zelve, en tegen de verbreiding der Amsterdamsche leerin- en prediking en ondervinding; en tot organisatie van samenwerking van gelijkgezinde kerkeraden i).

„De Wachter“ dringe aan op afkeuring door de a. s. Gen. Synode van het besluit der synode van 1902, tot aanneming van het concept-contract Bavinck Rutgers e. a.; op hervorming v. h. verband tusschen de Vereen. v. H. O. en de Kerken, en, in elk geval, intrekking van het besluit i. z. de tweede collectie voor de V. U. i).

„De Wachter“ wekke de Kerkeraden op, langs kerkeleijk weg op de Gen. Synode te brengen een voorstel tot afkeuring van wat tegen de Theol. School is gedaan door de Vrije Universiteit en de professoren Bavinck en Biesterveld.

„De Wachter“ zorg, bij de vaststelling van uitgaven en van bijdragen voor de Theol. School, een seker bedrag in kas te houden, voor onvoorziene uitgaven enz.

Toetreding van leden tot den Bond.

Ontwerp reglement van den Bond.

Al den broeders wordt dringend verzocht te komen. Brengte de Heere ons op den bepaalden dag te zamen, tot Zijne eer, tot zegen voor Zijne Gemeente!

Namens het Bestuur van den Bond: L. LINDEBOOM.

KAMPEN, 14 Oct. 1904.
70ste jaardag van de vrijmaking en wederopenbaring der Gereformeerde Kerken in Nederland, door de „Afscheiding“ van het N. H. Genootschap.

Commentaar op dit stuk is overbodig. Men heeft wel eens geklaagd, dat De Herant met te schille kleuren het streven van deze broeders schilderde.

Thans kan men oordeelen of onze klacht overdreven was.

Allen die het niet met Prof. Lindeboom eens zijn, moet of een slot op den mond worden gelegd, of zij moeten de Kerk verlaten.

Het verband met de Vrije Universiteit moet op de a. s. Synode verbroken worden.

En om dat doel te bereiken moeten de kerkeraden worden omgezet en een geheime organisatie in het leven worden geroepen. Het terrorisme ten top gestegen.

De plaats van den mensch in het heelal.

XIII.

Het uitgebreide gebied van het heelal, waar de nevelvlekken in zoo talrijke mate voorkomen, schijnt, gelijk we in ons vorig artikel aantoonde, zoo geheel andere condities aan te wijzen dan ons zonnestelsel, dat hier aan het bestaan van bewoonbare werelden wel nauwelijks gedacht kan worden.

En hetzelfde geldt ook naar het schijnt van dat gedeelte van het heelal, dat zich in de nabijheid van den Melkweg bevindt. „Evenzeer“, zegt de heer Wallace, moeten wij waarschijnlijk het gehele gebied van den Melkweg schrappen als ongeschikt voor de ontwikkeling van het leven, wegens de buitengewone krachten, die daar in werking zijn, zoodat blijkt uit den onmetelijken omvang van vele der sterren, die zich daar bevinden, de buitengewone hitte, die zij uitstralen, de oopenhooping van sterren en nevelachtige materie, het groot aantal sterrenzwermen, en in het bijzonder omdat dit het gebied is van de „nieuwe sterren“, wier ontstaan te danken moet zijn aan de botsing van massa's materie, groot genoeg om op den onmetelijken afstand, waarop wij ons van haar bevinden, zichtbaar te worden en die toch o. zoo klein moeten zijn vergeleken met de zonnen, waarvan men berekent dat het licht reeds gedurende miljoenen jaren moet hebben uitgestraald. De Melkweg is derhalve het tooneel van buitengewone krachtenontwikkeling en beweging; men vindt daar vergelijkenderwijze een oopenhooping van materie, die voortdurend verandering ondergaat, en hier wordt dienengevolge gemist die over lange periodes zich uitstrekkende bestendigheid, die veldende is om het eenigermate waarschijnlijk te maken, dat dit gebied bewoonbare werelden zou bezitten.“

De verschillende motieven, die de heer Wallace hier kort opnoemt, in den breede

1) Wij cursiveren.

uit te werken, zou te veel van het geduld onzer lezers vergen. Alleen zij het ons vergund een korte toelichting te geven van wat de heer Wallace de „nieuwe sterren“ noemt. Daardoor kan tevens het duidelijkst worden geïllustreerd wat de heer Wallace bedoelt met de buitengewone krachten, die in dit gebied werkzaam zijn, en de weinige stabiliteit, die hier gevonden wordt.

Het feit van het verschijnen van „nieuwe sterren“ aan den hemel is reeds lang geconstateerd en heeft steeds in bijzondere mate de aandacht der sterrekundigen getrokken. Juist omdat de sterrenhemel zulk een groote mate van stabiliteit vertoont, dezelfde sterren elken avond weer op dezelfde plaats worden aanschouwd en het „alles wisselt“, wel van deze aarde maar niet van den hemel scheen te gelden, moest het wel in de hoogste mate de verwondering wekken, wanneer plotseling aan dien hemel een „nieuwe ster“ opdook, van wier bestaan men vroeger niets had bespeurd. Reeds de Schrift geeft ons hiervan een voorbeeld, want de ster, die bij Christus geboorte aan den hemel verscheen en de wijzen of sterrekundigen uit Babel bewoog om de reis naar Bethlehem te ondernemen, moet zulk een „nieuwe ster“ zijn geweest. Ook later heeft men nog meermalen zulke nieuwe sterren aan den hemel zien verschijnen. De meest bekende is wel de nieuwe ster, die de Deensche astronoom Tycho Brahe 11 Nov. 1572 kort na den Bartholomeusnacht aan den hemel waarnam en die zoo schitterend was, dat ze alle andere sterren overtrof en zelfs overdag kon worden gezien. Men meende toen, dat deze ster den ondergang der wereld aankondigde en een teeken was van Gods toorn en het komende oordeel.

Langen tijd heeft men deze „nieuwe sterren“ voor nieuwe scheppingen gehouden en ze zelfs vaak als bewijs aangevoerd voor de „schepping aller dingen uit niets“. Ze zouden plotseling door God in het aanzijn geroepen, om daarmede Zijn Almacht ons te toonen.

Nader onderzoek heeft echter getoond, dat deze onderstelling onjuist was. Al deze nieuwe sterren bezaten deze eigenaardige eigenschap, dat ze na haar verschijnen plotseling toenamen in lichtglans, de schitterendste sterren in gloed evenaarden of overtroffen, om dan weer allengs in glans te verminderen en ten slotte of geheel onzichtbaar te worden of terug te zinken tot den rang van een ster van de 6e of 7e grootte.

Dit verschijnsel nu, dat een ster veranderlijk is in lichtsterkte, vindt men niet alleen bij zoogenaamde nieuwe sterren, maar evenzeer bij tal van andere. Men kent er thans reeds over de twee honderd. Sommige veranderen regelmatig van grootte of lichtsterkte; na vaste periodes van maanden of jaren, ziet men ze toenemen in lichtglans, om dan allengs weer te dalen; terwijl bij anderen daarentegen die regelmatigheid ontbreekt; soms verdwijnen ze langen tijd geheel, om dan plotseling weer als sterren van de eerste grootte te verschijnen. Een van de merkwaardigste voorbeelden van die veranderlijke sterren is de ster Mira in het sterrenbeeld de Walvisch, die in 1596 door den predikant Fabricius in Friesland ontdekt werd en die om deze veranderlijkheid de wonderster (Mira) wordt genoemd.

De zoogenaamde „nieuwe sterren“ zijn derhalve geen nieuwe scheppingen, maar behoorren waarschijnlijk tot deze „veranderlijke sterren“. Zij schijnen ons nieuw, omdat ze vóór dien tijd onzichtbaar waren, maar ze bestonden reeds lang en zijn alleen door bijzondere omstandigheden op dat oogenblik voor ons zichtbaar geworden.

Vraagt men nu, waaraan die veranderlijkheid te danken is, dan luidt het antwoord hierop niet eenparig. Bij enkele sterren, het zoogenaamde type Algol, neemt men aan, dat de regelmatige afwisseling ontstaat doordat deze sterren dubbelsterren zijn, waarvan de een donker is. Zoodra de donkere ster zich tusschen ons en de lichtende ster, inschuift, zou daardoor de lichtsterkte verminderen. De heele hypothese der dubbelsterren is voor een groot deel op dit verschijnsel gebouwd, en het schijnt, dat de spectraalanalyse deze onderstelling schier tot zekerheid heeft gebracht.

Maar bij andere sterren gaat deze verklaring toch niet op. De afwisseling in lichtsterkte is daartoe te grillig en te afwisselend. Men neemt daarom aan, dat die veranderlijkheid te wijten is aan ontzaglijke veranderingen, die op deze sterren zelf plaats vinden. Het zijn sterren, die volgens de spectraalanalyse behooren tot de meest verdichte sterren; de lichtgloed dezer sterren is aan den buitenkant reeds zoo goed als uitgedoofd; een vaste rand of korst moet ze omgeven. Maar nu en dan, hetzij door invloeden van buiten, botsingen met andere materie's of door vulcanische uitbarstingen van den vuurhaard van binnen, breekt de donkere rand, komt de vuurzee door de korst heen, vlamt de ster, indien we het zoo noemen mogen, weer op. Of dit nu de eenige juiste verklaring is, laten we in het midden. Kort geleden heeft men door de spectraalanalyse de wonderlijke ontdekking gedaan, dat zulk een plotseling oplichten van een ster te danken was aan het feit, dat twee sterren tegen elkaar waren gestooten, omdat haar banen elkaar kruisten. Door den geweldigen schok moesten deze werelden als 't ware in brand zijn gevlogen; een nevelvlak van licht toonde zich op de plaats van deze wereldcatastrofe; en daarna zag men hoe de beide sterren weer elk haar eigen weg voortzetten. De afbeeldingen, die de fotografie gaf, deden ons als 't ware getuigen zijn van dezen brand.

Maar wat ook de oorzaak moge wezen, in elk geval blijkt genoegzaam uit hetgeen we mededeelden, dat bij deze sterren zoo ontzaglijke veranderingen plaats grijpen, dat van bewoonbare werelden of planeten in de nabijheid dezer sterren geen sprake kan zijn. De bestendigheid van licht en warmte, lucht en water, die de eerste voorwaarden zijn voor het leven, ontbreken hier geheel en al.

Zelfs Flammarion, hoezeer hij met de pluraliteit der werelden beweert, moet dit onomwonden erkennen. „Wat moeten wij oordeelen, zoo zegt hij, over de voorwaarden van bewoonbaarheid van een planetenstelsel, dat afhankelijk is van de onregelmatigheden van zulk een veranderlijke zon? Indien daar een bewoonde aarde is gelijk aan de onze, dan wordt de langzame verdooving van haar zon telkens gevolgd door een ijsperiode op haar eigen oppervlakte.“ Metterdaad een wereld, die nu eens verzengd wordt door de gloeiendste hitte om dan weer te bevriezen in ijs en sneeuw kan geen organisch leven bezitten.

Nu is het opmerkelijk, dat deze nieuwe of veranderlijke sterren niet overal aan den hemel gelijkmatig verdeeld worden gevonden, maar dat ze meest nabij of in den Melkweg zich vertoonen. „Het verdient de aandacht“, zegt de heer Flammarion, dat deze sterren niet ontstoken worden op welk punt van den hemel ook, maar in nauw begrensd gebied en wel voornamelijk in de nabijheid van den Melkweg.“ En de kaart, die hij ter illustratie aan dit hoofdstuk toevoegt, doet zien, dat het grootste deel der sterren zich zelfs onmiddellijk in den Melkweg bevindt.

Te veel uit dit verschijnsel af te leiden is natuurlijk ongeoorloofd. Daartoe is het getal der sterren vergeleken met het groot aantal sterren van den Melkweg te klein. Maar het feit zelf is toch opmerkelijk, dat deze veranderlijke sterren zich allen nabij den Melkweg bevinden en dit feit — gevoegd bij de andere waarop de heer Wallace wijst — toont dat we in de nabijheid van den Melkweg te doen hebben met geheel andere toestanden dan bij het middelpunt van het heelal. Dat hier krachten werken, — veranderingen plaats vinden, die voor de hoogere ontwikkeling van het organische leven doodlijk moesten zijn.

kan zijn. De bestendigheid van licht en warmte, lucht en water, die de eerste voorwaarden zijn voor het leven, ontbreken hier geheel en al.

Zelfs Flammarion, hoezeer hij met de pluraliteit der werelden beweert, moet dit onomwonden erkennen. „Wat moeten wij oordeelen, zoo zegt hij, over de voorwaarden van bewoonbaarheid van een planetenstelsel, dat afhankelijk is van de onregelmatigheden van zulk een veranderlijke zon? Indien daar een bewoonde aarde is gelijk aan de onze, dan wordt de langzame verdooving van haar zon telkens gevolgd door een ijsperiode op haar eigen oppervlakte.“ Metterdaad een wereld, die nu eens verzengd wordt door de gloeiendste hitte om dan weer te bevriezen in ijs en sneeuw kan geen organisch leven bezitten.

Nu is het opmerkelijk, dat deze nieuwe of veranderlijke sterren niet overal aan den hemel gelijkmatig verdeeld worden gevonden, maar dat ze meest nabij of in den Melkweg zich vertoonen. „Het verdient de aandacht“, zegt de heer Flammarion, dat deze sterren niet ontstoken worden op welk punt van den hemel ook, maar in nauw begrensd gebied en wel voornamelijk in de nabijheid van den Melkweg.“ En de kaart, die hij ter illustratie aan dit hoofdstuk toevoegt, doet zien, dat het grootste deel der sterren zich zelfs onmiddellijk in den Melkweg bevindt.

Te veel uit dit verschijnsel af te leiden is natuurlijk ongeoorloofd. Daartoe is het getal der sterren vergeleken met het groot aantal sterren van den Melkweg te klein. Maar het feit zelf is toch opmerkelijk, dat deze veranderlijke sterren zich allen nabij den Melkweg bevinden en dit feit — gevoegd bij de andere waarop de heer Wallace wijst — toont dat we in de nabijheid van den Melkweg te doen hebben met geheel andere toestanden dan bij het middelpunt van het heelal. Dat hier krachten werken, — veranderingen plaats vinden, die voor de hoogere ontwikkeling van het organische leven doodlijk moesten zijn.

Zoo blijkt dus, dat metterdaad de plaatsing van ons zonnestelsel in het middelpunt van het heelal niet onverschillig is voor de ontwikkeling van het leven, maar daarmede ten nauwste samenhangt. Zoodra we ons van dat middelpunt verwijderen hetzij naar de beide polen van het sterrenheelal met haar nevelvlekken, hetzij naar den Melkweg met zijn sterrenzwermen en veranderlijke zonnen vinden we toestanden en verhoudingen, die voor ons de mogelijkheid van levensontwikkeling schijnen buiten te sluiten. Terwijl omgekeerd juist bij dat middelpunt die vaste orde, die bestendigheid en stabiliteit, dat evenwicht der op elkaar werkende krachten wordt gevonden, die voor de ontwikkeling en instandhouding van het leven onafwijkbare voorwaarden zijn.

Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen door Ds. HOUTZAGERS, van Meijlstruik C. M. te Delft f. i.

D. HULLEMAN,

Kootwijk. Penningmeester.

Uit de Pers.

In het geïllustreerde weekblad *Timotheus* geeft Mej. H. S. S. Kuyper in een serie brieven, die prettig geschreven zijn en van goede opmerkingsgave getuigen, haar indrukken van een reis door Rusland weer.

Wat de schrijver omtrent het kerkelijk leven in Rusland mededeelt, zal zeker ook onze lezers interesseren. De Griekse Kerk, waartoe de Russische Kerk behoort, omvat een belangrijk deel van heel de Christenheid. Een blik in het eigenaardig religieuze leven van deze Kerk te werpen, loont dus wel de moeite.

Zie hier de beschrijving, die Mej. K. van een dienst in de Isaacs cathedraal te Petersburg geeft:

Op een reusachtig plein — St. Petersburgs plein zijn bijnaar gebouwd onder den indruk van Ruslands eindeloze vlakten — staat, in lijnen en vormen, wier maat verre verheven is boven wat wij gewoon zijn groot te noemen, majestueus, majest, indrukwekkend en toch met die zekere somberheid, waaraan geen der uitgingen van 't Russische leven zich schijnt te kunnen onttrekken — Petersburgs grootste nationale heiligdom de St. Isaacs-Kathedraal. In een ontrouwend zwijgen, als een sphinx, de rust der eeuwen rustend op de onbevleete vloer, staat de reusachtige van graniet en marmer, in fiere eernaamheid, den ganschen wijden omtrek beheerschend door zijn geweldige gestalte.

Geen torenspits breekt de massieve eenheid van de cathedraal, maar hoog in de lucht schitteren de vijf gouden koepels, die behooren bij den stijl der Russische kerk. Allerwege bouwt de Rus kerken, en op iedere kerk prijken de vijf koepels, meest verguld, soms ook gekleurd.

Men zegt dat deze koepelbouw van symbolische betekenis is: de groote middelste koepel zou Christus voorstellen, de vier kleinere daaromheen de vier Evangelisten.

De ingang tot de *Isaacs* is al even indrukwekkend als de gansche bouw. Breede granieten trappen leiden onder drie rijen reusen zuilen — bijna zeventien meter hoog — van rood gepolijst Finsch graniet met ionischen en voeten van brons, naar het binnenste der kerk.

En hier herhaalt zich, maar veel sterker nog, de overweldigende indruk, dien het gebouw aan de buitenzijde reeds maakte. Ruimte om ons heen en hoogte boven ons — als eindeloos. En waar de blik eindelijk rust vindt langs zijk en rondboog, langs wand en heiligenbeeld — overal weelde en pracht, schittering van goud en zilver en brons, de zachte glansen van kostbaar, vreemd-kleurig marmer, en schier overblindend gefonkel van duizenden edelgesteenten en diamanten op de *icones*, de heiligen afbeeldingen der Russische kerk. Heiligen-afbeeldingen, ik sprak zoo straks ten onrechte van heiligen beelden. De Russische kerk kent ze niet. Wel vereert zij, evenals de Roomsche kerk, ettelijke heiligen. Maar terwijl de Roomsche kerk hun beelden opricht, beeldt de Russische kerk hen af op schilderijen. Eigenlijk zijn alleen het strenge, Byzantijnsche gezicht en de trijve handen geschilderd; al het overige: de achtergrond, de klederen, de stralenkrans om het hoofd, zijn van goud of zilver — dikwijls eenigermate en bij van goud of zilver — dikwijls eenigermate en bij van goud of zilver versierd met edelgesteenten van allerlei kleur, paarden en diamanten.

De be-
bina der
Westersch

Om de
den dien
begrijpen,
Russische

De bou-
Nouveau
Oude Ts
den offer
gedurige,
het werk
van den
en opgel
lijke wa
en de He
maand i

De Ran-
deelen: i
klein she
toegang
gansche
die sch
Heilige
ken) is i
d. w. z. i
derijne
steenten
tot het f
grootste
Achter d

De he-
Hier heb
der heilij
worden.
prachtig
vermeend
niet aan
Heilige-
worden
vaden d
hoogalta
silveren
wat vo
of zilver
familie.

Al de
sanchou
voor den
rende (z
tig groot
die opsta
dienst ne
den en g
baat ver
bezingen
mig ma
duizend
peintruit
mysterie
en edelst
ben ver
de Russ
hoogste
en de l
Er is een
dekke ph
staanspl
dagen, n
den di
staande.

Het i
kerk bli
af te ke
duff af
en wie
goed Cl
sels in
nen vind
en is bi